УДК: 376.33:378.147:37.091.12-051

Володимир ШЕВЧЕНКО
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
(м. Київ, Україна)

КОМПЕТЕНТНІСНО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СУРДОПЕДАГОГІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ІНКЛЮЗІЇ

Сучасний етап розвитку спеціальної освіти та інклюзії в Україні характеризується активним переосмисленням підходів до професійної підготовки педагогічних кадрів, здатних ефективно працювати в умовах різноманітності освітніх потреб дітей. Особливої актуальності набуває проблема формування професійної компетентності майбутніх сурдопедагогів, оскільки збільшення кількості дітей з порушеннями слуху в інклюзивному освітньому середовищі потребує від фахівця не лише ґрунтовних спеціальних знань, але й готовності до міждисциплінарної взаємодії, використання сучасних технологій навчання та забезпечення індивідуалізованого супроводу дитини. У зв’язку з цим компетентнісно-орієнтований підхід стає одним із провідних напрямів модернізації професійної підготовки фахівців у галузі спеціальної освіти [1, с. 625].

Компетентнісно-орієнтована підготовка майбутніх сурдопедагогів передбачає формування цілісної системи професійних, соціальних, комунікативних та особистісних компетентностей, необхідних для ефективної педагогічної діяльності. У сучасній педагогічній науці компетентність розглядається як інтегрована характеристика особистості, що поєднує знання, уміння, навички, професійний досвід, цінності та здатність застосовувати їх у практичних ситуаціях. Для сурдопедагога це означає вміння здійснювати корекційно-розвиткову роботу, адаптувати освітній процес до потреб дітей з

порушеннями слуху, використовувати жестову мову, сучасні цифрові технології, а також співпрацювати з батьками, педагогами та іншими фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу [1, с. 626].

Особливого значення набуває формування інклюзивної компетентності майбутніх сурдопедагогів, яка охоплює здатність організовувати освітній процес з урахуванням принципів доступності, рівності та дитиноцентризму. Умови інклюзивного навчання вимагають від фахівця гнучкості мислення, готовності до постійного професійного саморозвитку та володіння інноваційними методами навчання дітей з особливими освітніми потребами. Сурдопедагог у сучасному освітньому просторі виконує не лише корекційну функцію, а й виступає фасилітатором соціалізації дитини, координатором взаємодії між учасниками освітнього процесу та консультантом для педагогів закладу освіти [2].

Компетентнісно-орієнтована підготовка майбутніх сурдопедагогів має ґрунтуватися на поєднанні теоретичної та практичної складових навчання. Важливу роль у цьому процесі відіграє педагогічна практика, яка забезпечує можливість застосування здобутих знань у реальних умовах професійної діяльності. Саме практична підготовка сприяє формуванню професійної мобільності, розвитку навичок комунікації з дітьми з порушеннями слуху та їхніми родинами, а також уміння приймати педагогічно доцільні рішення в нестандартних ситуаціях. Ефективність професійної підготовки значною мірою залежить від використання інтерактивних методів навчання, кейс-технологій, тренінгів, моделювання професійних ситуацій та впровадження цифрових освітніх ресурсів [3, с. 127].

Одним із основних аспектів професійної підготовки сурдопедагогів є розвиток цифрової компетентності. Сучасні технології відкривають нові можливості для навчання дітей з порушеннями слуху, зокрема використання мультимедійних програм, відеоматеріалів із перекладом жестовою мовою, онлайн-платформ для дистанційного навчання та спеціалізованих мобільних застосунків. Тому майбутній сурдопедагог повинен володіти навичками використання цифрових ресурсів у корекційно-розвитковій роботі та вміти

адаптувати освітній контент відповідно до індивідуальних потреб дитини [3, с. 128].

Важливим компонентом компетентнісно-орієнтованої підготовки є розвиток рефлексивної компетентності майбутнього фахівця. Здатність до самоаналізу професійної діяльності, оцінювання власних педагогічних дій та визначення шляхів професійного вдосконалення є необхідною умовою успішної роботи сурдопедагога в сучасному освітньому середовищі. Самоосвіта, участь у професійних спільнотах, науково-практичних конференціях та тренінгах сприяють підвищенню професійної майстерності та забезпечують готовність фахівця до впровадження інноваційних підходів у роботі з дітьми з порушеннями слуху [4, с. 558].

У контексті сучасних освітніх трансформацій важливим є формування у майбутніх сурдопедагогів міжкультурної та комунікативної компетентностей. Сьогодні фахівець повинен володіти навичками толерантної взаємодії, ефективної комунікації та етичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Це сприяє створенню безпечного та підтримувального освітнього середовища, у якому дитина з порушеннями слуху може реалізувати свій потенціал та успішно інтегруватися в суспільство [4, с. 567].

Отже, компетентнісно-орієнтована підготовка майбутніх сурдопедагогів є важливою умовою забезпечення якості спеціальної освіти та інклюзивного навчання. Вона передбачає формування професійно компетентного, мобільного та інноваційно орієнтованого фахівця, здатного ефективно працювати в умовах сучасного освітнього середовища. Удосконалення змісту професійної підготовки, впровадження інтерактивних технологій навчання, розвиток цифрової та інклюзивної компетентностей сприятимуть підвищенню рівня професійної готовності майбутніх сурдопедагогів до роботи з дітьми з порушеннями слуху в умовах інклюзивного суспільства.

Список використаних джерел

1. Бабакова О.С. Готовність педагогів до впровадження інклюзивної освіти в Україні. Педагогіка здоров’я: збірник наукових праць IV

Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 210-річчю з дня заснування Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди / за загальною редакцією акад. Прокопенка І.Ф. Х. ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2014. С. 625-626.

2. Білюк О.Г., Зеленін, В.В., Коренева, І.М.. Підготовка майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Педагогічна Академія: наукові записки. 2024. (12). https://doi.org/10.5281/zenodo.14246824

3. Удич З.І. Психолого-педагогічна підготовка учителя до роботи в умовах інклюзивного класу. Збірник науково-методичних праць Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу. Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали міжнародної науково-практичної конференції: «ВЕКТОР». Кам'янець-Подільський. «Аксіома». 2017. Вип. 2. С. 127-128.

4. Ярошинська О.О. Освітній простір вищого навчального закладу як континуум для проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх фахівців. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Вип. 35 (88). 2014. С. 558-567.